

ГАРЧИГ

Хүснэгтийн жагсаалт	2
НЭГ.ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	3
1.1. Төслийн нэр	3
1.2. Төсөл хэрэгжүүлэгчийн нэр	3
Төсөл хэрэгжүүлэгчийн хаяг	3
1.3. Үйлдвэрийн байршил	3
1.4. Төслийн ерөнхий мэдээлэл	3
1.5. Төслийн хүчин чадал	4
1.6. Түүхий эд	6
1.7. Туслах материал	6
1.8. Архины үйлдвэрийн хүчин чадал	7
1.8. Химийн бодисын хэрэглээ	8
1.9. Төслийн дэд бүтэц	10
1.1.1. Цахилгаан хангамж	10
1.1.2. Дулаан хангамж	10
1.1.3. Цэвэр ба бохир ус	10
1.10. Хог хаягдал	11
ХОЁР. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ ТАЛБАЙН ОРЧНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ТӨЛӨВ БАЙДАЛ	12
2.1. Цаг уур, уур амьсгалын үзүүлэлтүүд	12
2.2. Агаарын чанар	13
2.3. Газрын гадарга, хэвлийн эвдрэл, бохирдлын өнөөгийн түвшин	16
2.4. Гадаргын болон гүний усан сан	16
2.5. Амьтны аймаг	17
ГУРАВ. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ	18
ДӨРӨВ. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ	19
ТАВ. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛӨӨС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ, БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	21
ЗУРГАА. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	25
ДОЛОО. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	26
НАЙМ. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	26
ЕС. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСЭД ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ	27
АРАВ. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР	27

Зургийн жагсаалт

Зураг 1. Үйлдвэрийн байршил	3
Зураг 2. Шар айргийн чаналгын тогоо.....	4
Зураг 3. Шар айргийн савалгааны хэсэг	5
Зураг 4. Шар айргийн исгэлт барилтын 24 ширхэг танк, нийт 5000 литр багтаамжтай	5
Зураг 5. Бэлэн бүтээгдэхүүн.....	6
Зураг 6. Арвайн соёолж, зөрөг цэцгийн бэлдмэл	7
Зураг 7. Архины үйлдвэр	8
Зураг 8. Архины үйлдвэрийн лаборатори.....	8
Зураг 9. Төслийн талбай орчмын гадаргын усан сүлжээний зураг	11
Зураг 10. “Архи, шар айргийн үйлдвэр төсөл”-ийн хогийн цэг	13
Зураг 11. Агаарыг бохирдуулагч бодис	15
Зураг 12. Хүхэрлэг хийн агууламж.....	15
Зураг 13. Азотын давхар ислийн агууламж	17
Зураг 14. Нүүрстөрөгчийн дутуу ислийн агууламж	15
Зураг 15. Хот суурин газар түгээмэ	15

Хүснэгтийн жагсаалт

Хүснэгт 1. Төслийн талбайн солбилцол	3
Хүснэгт 2. Шар айргийн үйлдвэрийн лаборатори, үйлдвэрийн ариутгал цэвэрлэгээнд хэрэглэгддэг химийн бодисын жилийн болон сарын хэрэглээ	9
Хүснэгт 3. Архины үйлдвэрт хэрэглэдэг химийн бодис, урвалж, түүний хэрэглээний мэдээлэл	9
Хүснэгт 4. Үйл ажиллагаанаас үүсэх гол хаягдал	12
Хүснэгт 5. Болзошгүй нөлөөлөл байгалийн хам бүрдэлтэй уялдах нь	19
Хүснэгт 6. БОМТ-ийн зардлын задаргаа	21
Хүснэгт 7. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	26
Хүснэгт 8. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр.....	29

НЭГ.ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

1.1. Төслийн нэр “Архи, шар айргийн үйлдвэр” төсөл

1.2. Төсөл хэрэгжүүлэгчийн нэр: “Жем Интернэшнл” ХХК

Улсын бүртгэлийн дугаар:
9011145111

Регистрийн дугаар: 2612046

Төсөл хэрэгжүүлэгчийн хаяг: Монгол улс, 17061 Улаанбаатар хот Хан-Уул дүүрэг, 3 -
р хороо, Чингисийн өргөн чөлөө 200/19 Жем Интернэшнл ХХК -ийн байр, утас: 77997799,
Мэйл: info@gem.mn

1.3. Үйлдвэрийн байршил

Тус үйлдвэр нь Улаанбаатар хотын Хан-Уул дүүргийн 3-р хорооны нутаг дэвсгэрт Эрэл
ХХК-н үйлдвэрийн дэргэд (4-р зураг) 10430 м² талбай бүхий газарт байрлана. Төсөл
хэрэгжих талбай нь төв замаас 310 м зайд, хатуу хучилттай замаар холбогдсон.

Хүснэгт 1. Төслийн талбайн солбилцол

№	x	y
1	47.896560	106.877119
2	47.897215,	106.876047
3	47.898110,	106.877329
4	47.897754,	106.877892
5	47.897053,	106.877028

Зураг 1. Үйлдвэрийн байршил

1.4. Төслийн ерөнхий мэдээлэл

1999 онд Гадаад, дотоод худалдаа, хүнсний үйлдвэрлэлийн чиглэлээр байгуулагдсан.
Өдгөө улаан буудайн онцгой болон тансаг спирт, архи, шар айраг, цэвэр усны үйлдвэрлэл
худалдаагаар үндсэн үйл ажиллагаа явуулж байна. 2003 онд ОХУ-н Тамбов хотын
Комсомолец нийгэмлэгийн төслөөр архины Тэргүүн үйлдвэрийг барьж ашиглалтан
оруулсан. Тус үйлдвэр нь уламжлалт технологиор жилдээ 700 000 dal хүртэлх цагаан болон
өвөрмөц архиудыг үйлдвэрлэх хүчин чадалтай. Тэргүүн үйлдвэр нь өөрийн нэрийн Chinggis
Gold, Алтанбуудай, Тэргүүн мөн Орон нутгийн цуврал брэндүүдийг өөрийн гэсэн онцлог

жор технологи, өвөрмөц сав баглаа боодлын шийдэл бүхий сархдуудыг хэрэглэгчдэд хүргэж байна.

2006 онд ХБНГУ-н LEMKE BREW Systems компаний ЖЕМ ДРАФТ амьд шар айрагны үйлдвэрийг байгуулсан. Төслийн онцлог нь амьд шар айрагийг хэрэглэгчдэд орчин үеийн түгээлтийн технологи болох ХХТ (Хөдөлгөөнт Хөргөлттэй Танк)-аар түгээдэг нь бусад шар айрагнаас онцлогтой юм. Ингэснээр хэрэглэгч зөвхөн pub, bar, ресторанаас амьд шар айргийг уух биш супермаркет бусад дэлгүүрүүдээс худалдаж авах боломжтой болж байгаа юм. 2009 онд Өвөрхангай аймгийн Хужирт байгалийн цогцолбор газарт Хужирт байгалийн эрдэст усны үйлдвэрийг ашиглалтанд оруулсан нь Улаанбаатар хотын агаарын болон орчны бохирдлоос 400 км-ийн зайнаас тээвэрлэн авчирч, хүний өдөр тутмын эрдэсийн хэрэгцээг хамгийн зохимжтой түвшинд хангах боломжийг олгож байгаагаараа Хужирт байгалийн эрдэст ус нь бусад цэвэр уснаас ялгагдах гол давуу тал юм.

Компаний засаглал, менежментийг улам сайжруулан Олон Улсын жишигт нийцүүлэн "Чанарын Удирдлагын тогтолцоо ISO 9001:2008", Кайзен, Борлуулалтын "Preselling" системүүдийг амжилттай нэвтрүүлэн ажиллаж байна.

1.5. Төслийн хүчин чадал

“Жем интернэшнл” ХХК-ийн “Жем Драфт шар айргийн үйлдвэр” нь 2007 онд анх хагас автомат технологитой байгуулагдан ажиллаж эхэлсэн байна. Тус үйлдвэр өнөөгийн байдлаар 12 ажилтантай үйл ажиллагаа явуулж байна. Хамгийн сүүлийн үеийн хагас автомат технологи бүхий дараах тоног төхөөрөмжөөр үйл ажиллагаа явуулж байна. Үүнд:

1. Чаналгын тогоо;
2. Исгэлт, барилтын танк (Lefler фермийн) нь ХБНГУ болон Голланд улсад үйлдвэрлэгдсэн;
3. Хөргөлтийн машин (Hafler muschler) зэрэг зэвэрдэггүй гангаар хийгдсэн төхөөрөмжүүд;
4. Түүхий эд хадгалах 165.8 м² агуулах
5. Исгэлтийн 5000 литрийн багтаамжтай танк, барилтын 24 ширхэг танк;
6. Үйлдвэрийн хими, микробиологийн лаборатори.

Зураг 2. Шар айргийн чаналгын тогоо

Зураг 3. Шар айргийн савалгааны хэсэг

Зураг 4. Шар айргийн исгэлт барилтын 24 ширхэг танк, нийт 5000 литр багтаамжтай

“Жем Драфт шар айргийн үйлдвэр” нь хоногт 5-6 мян.л шар айраг үйлдвэрлэх хүчин чадалтай. Тус үйлдвэр нь дараах төрлийн шар айраг үйлдвэрлэн зах зээлд нийлүүлдэг байна. Үүнд:

1. Жем драфт хар: Хорекад-20 л, 30 л, 50 л /торхонд/ 2007оноос хойш;
2. Жем драфт шар: Хорекад-20 л, 30 л, 50 л /торхонд/ 2007 оноос хойш,
3. Жем крафт төрөл: Бүх салбаруудад-0.5 л /лонхонд/ 2017.07 сараас хойш.

Зураг 5. Бэлэн бүтээгдэхүүн

“Жем интернэшнл” ХХК-ийн архины үйлдвэр нь 2003 оноос үйл ажиллагаагаа явуулж эхэлсэн байна. Энэхүү үйлдвэр нь АНУ, Итали, Болгар, ОХУ-ын хамгийн сүүлийн үеийн дэвшилтэт техник-технологи, тоног төхөөрөмж ашиглан, үйлдвэрлэлээ явуулдаг бөгөөд нийт 60 гаруй ажилтантай юм. Уламжлалт технологиор жилдээ 700000 дека литр (дал) архи үйлдвэрлэх хүчин чадалтай орчин үеийн үйлдвэр байна.

Тус үйлдвэр нь өөрийн спиртийн үйлдвэрийн дээд зэрэглэлийн альфа спирт, газрын гүний цэнгэг ус зэрэг түүхий эдүүдийг ашиглан мембран шүүлтүүр, мөнгөжүүлсэн 4 шүүлтүүр, тунгалагжуулах шүүлтүүрээр шүүж, стандартад нийцсэн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэдэг.

“Жем интернэшнл” ХХК-ийн архины үйлдвэр нь найман нэр төрлийн цагаан архи үйлдвэрлэхээс гадна, өвөрмоц амт, загвар бүхий пиво үйлдвэрлэн гаргаж байна. Архины үйлдвэрлэл нь үйлдвэрлэгчийн баталсан технологийн заавар, горимын дагуу шүүн савладаг.

1.6. Түүхий эд

Жем Драфт шар айргийн үйлдвэр нь технологийн үндсэн түүхий эдэд дараах материалуудыг ашигладаг. Үүнд:

- Ус
- Арвайн соёолж /Герман улсаас импортлон оруулж ирдэг/
- Зөрөг цэцэг /Герман улсаас импортлон оруулж ирдэг/
- Хөрөнгө

Архины үйлдвэрийн түүхий эдэд дараах материалуудыг ашигладаг. Үүнд:

- УСУГ-ын гүний худгийн ус
- “Жем Интернэшнл” ХХК-ний спиртний үйлдвэрийн спирт

1.7. Туслах материал

“Жем интернэшнл” ХХК-ийн үйлдвэрүүд нь үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаа, цех дамжлагуудад дараахь туслах материалуудыг дотоод болон гадаадын зах зээлээс худалдан авч ашигладаг байна. Үүнд:

- Шилэн лонх;
- Хуванцар лонхны бэлдэц;
- Төмөр торх;
- Бүх төрлийн бөглөө;
- Рулон;
- Савны хуванцар барнул;
- Цаасан хайрцаг;
- Полиэтилен хальс
- Шошго г.м.

Зураг 6. Арвайн соёолж, зөрөг цэцгийн бэлдмэл

1.8 . Архины үйлдвэрийн хүчин чадал

“Жем интернэшнл” ХХК-ийн архины үйлдвэр нь 2003 оноос үйл ажиллагаагаа явуулж эхэлсэн байна. Энэхүү үйлдвэр нь АНУ, Итали, Болгар, ОХУ-ын хамгийн сүүлийн үеийн дэвшилтэт техник-технологи, тоног төхөөрөмж ашиглан, үйлдвэрлэлээ явуулдаг бөгөөд нийт 60 гаруй ажилтантай юм. Уламжлалт технологиор жилдээ 700000 дека литр (dal) архи үйлдвэрлэх хүчин чадалтай орчин үеийн үйлдвэр байна.

Тус үйлдвэр нь өөрийн спиртийн үйлдвэрийн дээд зэрэглэлийн альфа спирт, газрын гүний цэнгэг ус зэрэг түүхий эдүүдийг ашиглан мембран шүүлтүүр, мөнгөжүүлсэн 4 шүүлтүүр, тунгалагжуулах шүүлтүүрээр шүүж, стандартад нийцсэн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэдэг.

“Жем интернэшнл” ХХК-ийн архины үйлдвэр нь найман нэр төрлийн цагаан архи үйлдвэрлэхээс гадна, өвөрмөц амт, загвар бүхий архи үйлдвэрлэн гаргаж байна. Архины үйлдвэрлэл нь үйлдвэрлэгчийн баталсан технологийн заавар, горимын дагуу шүүгдэн савлагддаг.

Зураг 7. Архины үйлдвэр

Зураг 8. Архины үйлдвэрийн лаборатори

1.8. Химийн бодисын хэрэглээ

“Жем интернэшнл” ХХК-ийн архи, шар айргийн үйлдвэрүүд нь ХБНГУ-ын тоног төхөөрөмжөөр тоноглогдсон микробиологи, химийн шинжилгээний лабораториудыг ашиглан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх бүхий л үе шатанд чанар, аюулгүй байдлын хяналтыг тогтмол хийдэг байна. Тус лабораториуд нь “Стандартчилал, хэмжилзүйн газар”-аас итгэмжлэл авсан. Мөн тус үйлдвэрүүд нь үйлдвэрийн шугамын ариутгал цэвэрлэгээнд химийн бодисууд хэрэглэдэг байна. Үйлдвэр тус бүрийн ашигладаг химийн бодисуудын жагсаалт ба хэрэглээний хэмжээг доор үзүүлэв.

Хүснэгт 2. Шар айргийн үйлдвэрийн лаборатори, үйлдвэрийн ариутгал цэвэрлэгээнд хэрэглэгддэг химийн бодисын жилийн болон сарын хэрэглээ

№	Бодисын нэр	Жилийн хэрэглээ	Сарын хэрэглээ	Сав баглаа боодлын төрөл	Нөөц
1	Аммиакын буфер	500 мл	120 мл	0.5 шилэн савлагаа	дууссан
2	Давсны хүчил	6 ширхэг	0.5 г	фиксонал	4
3	Иод	5 гр	1гр	шилэн	20.5 гр
4	Иодот кали	5 гр	1гр	шилэн	22 гр
5	Калийн хромат	39.6		0.5гр хуванцар	500 гр
6	Натрийн хлорид	20гр		0.5гр хуванцар	1000 гр
7	Натрийн карбонат	10гр		0.5гр хуванцар	500гр
8	Трилон-Б /фик/	6 ширхэг	0.5 г	фиксонал	4
9	Хүхрийн хүчил	400 мл		0.5 шилэн савлагаа	500 мл
10	Изооктан	6000 мл	500 мл	0.5 шилэн савлагаа	2500 мл
11	Метил хөх	6 гр	0.1 гр	25 гр-ийн хуванцар савлагаа	22 гр
12	Фенолфталеин	5 гр			12 гр
13	Эриохром хар	2 гр	0.1 гр		
14	Натрийн шүлт /фик/	1		фиксонал	дууссан
15	Каустик сод	2400 литр	180-200 литр	20 литрийн хуванцар сав	79.3 литр
16	ТОРАХ 686 –холимог бодис	36 литр	3-5 литр	20 литрийн хуванцар сав	12 литр
17	Oxonia active	360 литр	25-30 литр	20 литрийн хуванцар сав	55.4 литр
18	KRONES colclean AD 1005	84 литр	5-7 литр	20 литрийн хуванцар сав	45.85 литр
19	Азотын хүчлийн усан уусмал VA5	1800 литр	120-150 литр	20 литрийн хуванцар сав	175.3 литр
20	Mikro guat - холимог бодис	72 литр	6 литр	4 литрийн хуванцар савлагаа	4 литр

Хүснэгт 3. Архины үйлдвэрт хэрэглэгддэг химийн бодис, урвалж, түүний хэрэглээний мэдээлэл

№	Нэрс	Ангилал	Жилийн хэрэглээ	Нөөц
1	Натрийн гидроксид	AR	0.5кг	0.25кг

**“Жем интернэшнл” ХХК-ийн “Архи, шар айргийн үйлдвэр төсөл”-ийн
Байгаль орчны тенежментийн төлөвлөгөө.**

2025 он

2	Давсны хүчил	AR	0.64кг	-
3	Иод	AR	0.1кг	0.05кг
4	Кали Иод	AR	0.1кг	0.1кг
5	Трилон-Б	AR	0.5кг	-
6	Тиосульфат натри	AR	0.1кг	0.1кг
7	Натрийн кабонатр	AR	1кг	-
8	Натрийн азид NaNO_3	AR	25гр	-
9	ЭДТА- Na_2	AR	500гр	-
10	Азот хүчлийн кали KNO_3	AR	500гр	0.25кг
11	Хүхрийн хүчил H_2SO_4	AR	0.92кг	-
12	Гриссын уусмал	AR	100мл	-
13	Натрийн нитрит NaNO_2	AR	500гр	-
14	Мөнгөний нитрат AgNO_3	AR	0.1кг	0.07кг
15	Аммиак шингэн	AR	1л	1л
16	Хлорт аммони	AR	100гр	0.3кг
17	Хром хүчлийн кали	AR	50	-
18	Цууны хүчил CH_3COOH	AR	0.5л	-
Цэвэрлэгээ ариутгалын төрлийн бодис /техникийн/				
1	Азотын хүчил	Tech	200л	-
2	Каустик сода	Tech	1500 кг	-
3	AD1005 Phosphonate	Нийлмэл бодис	150л	-
4	Давс NaCl	Tech	400кг	-
5	Нимбэгний хүчил	Tech	96кг	25кг
6	Micro quat	Нийлмэл бодис	12л	-
7	Ster Bac	Нийлмэл бодис	12л	-
8	Oxania active	Нийлмэл бодис	4л	-
Фиксанол				
1	Тирлон-Б 0.1N	AR	3ш	1
2	Натрийн гидроксид 0.1N	AR	2ш	1
3	Давсны хүчил 0.1N	AR	2ш	1
4	Иод 0.1N	AR	4ш	-
5	Тиосульфат натри 0.1И	AR	2ш	-
-6	Азот мөнгөний давс 0.1N	AR	2ш	-
Индикатор				
1	Эр хром хар	AR	25гр	10гр
2	Мурексид	AR	25гр	5гр
3	Фенолфталеин	AR	25гр	50гр
4	Methyl Red	AR	25гр	-

“Жем интернэшнл” ХХК-ийн архи, шар айргийн үйлдвэрүүд нь ХБНГУ-ын тоног төхөөрөмжөөр тоноглогдсон микробиологи, химийн шинжилгээний лабораториудыг ашиглан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх бүхий л үе шатанд чанар, аюулгүй байдлын хяналтыг тогтмол хийдэг байна. Тус лабораториуд нь “Стандартчилал, хэмжилзүйн газар”-аас итгэмжлэл авсан. Мөн тус үйлдвэрүүд нь үйлдвэрийн шугамын ариутгал цэвэрлэгээнд химийн бодисууд хэрэглэдэг байна. Эдгээр бодисуудаас онц аюултай-2, их аюултай-19, дунд аюултай - 17, бага аюултай - 11 төрлийн бодис тус тус байх бөгөөд нийт бодисуудын 22 % нь бага аюултай, 35% нь дунд аюултай, 39% нь их аюултай, 4% нь онц аюултай бодисууд байна. “Жем интернэшнл” ХХК-ийн архи, шар айргийн үйлдвэрт нийт 49 бодис хэрэглэх ба бодисын жагсаалтын хавсралтаар орууллаа. БОННУ ний тайлангийн химийн бодисын эрсдэлийн үнэлгээний хэсэгт заагдсан зөвлөмжийг хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

1.9. Төслийн дэд бүтэц

1.1.1. Цахилгаан хангамж

Тус байгууллага нь цахилгаан хангамжаа “Улаанбаатар цахилгаан түгээх сүлжээ” ТӨХК-тай байгуулсан гэрээний үндсэн дээр хотын цахилгаан түгээх сүлжээний нэгдсэн системээс хангадаг.

1.1.2. Дулаан хангамж

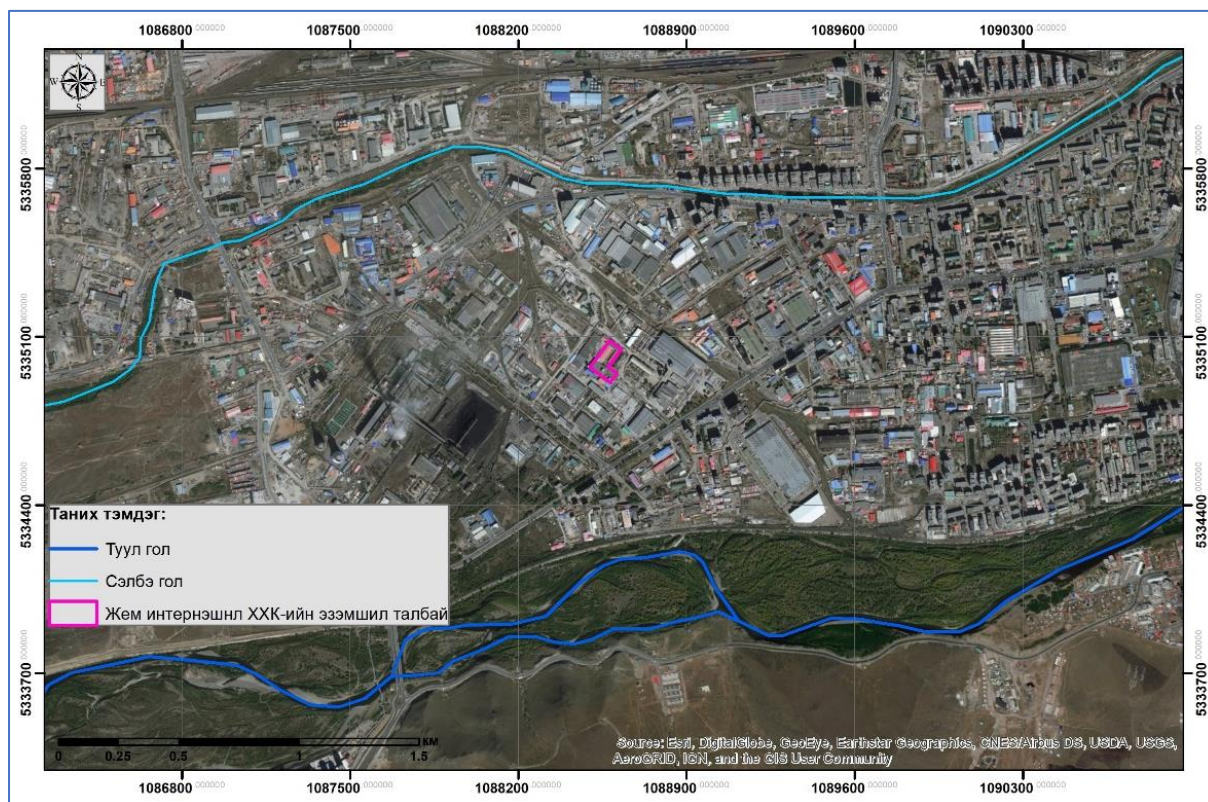
Тус байгууллага нь дулаан хангамжаа “Улаанбаатар дулааны сүлжээ” ТӨХК-тай байгуулсан гэрээний үндсэн дээр хотын төвлөрсөн дулааны шугам сүлжээнээс хангадаг. Тус цех нь технологийн уурыг ДЦС-IV ТӨХК-иас гэрээний үндсэн дээр авч хэрэглэдэг байна.

1.1.3. Цэвэр ба бохир ус

Тус байгууллага нь цэвэр ба бохир усны асуудлаа Ус сувгийн удирдах газартай байгуулсан гэрээний үндсэн шийдвэрлэдэг байна.

Гадаргын үс

“Жем интернэшнл” ХХК-ийн “Архи, шар айргийн үйлдвэр төсөл” нь Хан-Уул дүүргийн 3-р хорооны нутаг дэвсгэрт байрлана. “Архи, шар айргийн үйлдвэр төсөл”-ийн талбайгаас хойд зүгт 0.6 км зайд Сэлбэ гол, урд зүгт 0.8 км зайд Туул гол урсан өнгөрч байна.

Зураг 9. Төслийн талбай орчмын гадаргын усан сүлжээний зураг

Төслийн үйл ажиллагааны зүгээс гадаргын усанд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл байхгүй байна.

Газрын доорх үс

“Жем интернэшнл” ХХК-ийн нь шар айргийн үйлдвэрлэлдээ ашиглах цэвэр усыг хотын төвлөрсөн ус хангамжийн шугам шүлжээнээс Ус сувгийн удирдах газартай байгуулсан гэрээний үндсэн дээр татан авч хэрэглэдэг болно. Гэрээний дагуу тоолуурын заалтаар ус ашигласны төлбөрөө төлдөг байна. Архины үйлдвэрлэлдээ Ус сувгийн удирдах газрын дугаар бүхий гүний худгаас ус зөөвөрлөн авч ашигладаг байна. Төслийн усны хэрэглээг үйлдвэр тус бүрээр дор үзүүлэв.

1.10. Хог хаягдал

“Жем интернэшнл” ХХК-ийн “Архи, шар айргийн үйлдвэр төсөл”-ийн талбай нь Хан-Уул дүүргийн 3-р хорооны нутаг дэвсгэрт, үйлдвэрлэлийн бүсэд байрлаж байна. Энэхүү бүлэгт төслийн үйл ажиллагаанаас бий болох хатуу, шингэн, хийн төлөвтэй хог хаягдлууд, тэдгээрээс байгаль орчинд үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллүүдийг урьдчилан тодорхойлж байгаль орчинд сөрөг нөлөө багатайгаар хэрхэн зайлуулах, устгах талаар тусгасан.

“Архи, шар айргийн үйлдвэр төсөл”-ийн үйлдвэрийн үйл ажиллагаанаас ахуйн гаралтай хатуу, шингэн, технологийн гаралтай хатуу, шингэн хог хаягдлууд үүсэж бий болно. Эдгээр хог хаягдлыг байгаль орчин, хүний эрүүл мэнд амьдрах орчинд сөрөг нөлөөгүйгээр ангилан цуглуулж, тээвэрлэн зайлуулах нь чухал юм.

Хог хаягдлын эх үүсвэрүүд:

1. Үйлдвэрийн үйл ажиллагааны явцад ажилчдын ажиллах болон амрах газар зэргээс ахуйн хатуу, шингэн хог хаягдал;
2. Үйлдвэрлэлийн технологийн систем угаалтаас хаягдал ус, савлах, баглах үйл ажиллагаанаас сав, баглаа боодлын хаягдал;
3. Тээвэрлэлт, түгээлтийн автомашины эвдрэл, засвар үйлчилгээтэй холбоотойгоор эвдэрсэн эд анги, дугуй, ашигласан тос, тосолгооны материалын сав зэрэг хаягдал.
4. Үйлдвэрийн тоног төхөөрөмжүүдийн эвдрэл, гэмтэл засвар үйлчилгээтэй холбоотойгоор эвдэрсэн эд ангийн хаягдлууд хамаарна.
5. Лабораториос химийн бодис ба түүний сав баглаа боодлын хаягдал

Тус компанийн үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанаас аюултай болон аюулгүй хог хаягдлууд бий болно. Үүсэх хог хаягдлын ангилал, анхдагч эх үүсвэр болон төрлийг доорх хүснэгтээр үзүүлэв.

Хүснэгт 4. Үйл ажиллагаанаас үүсэх хог хаягдал

№	Хог хаягдлын ангилал	Үүсэх хог хаягдлын төрөл	Үүсэх хэмжээ	Үүсэх эх үүсвэр
1	Ахуйн гаралтай хог хаягдал	Цаас, баглаа боодол, хоолны үлдэгдэл, шил, хуванцар сав, лааз зэрэг ахуйн хог хаягдал	Ойролцоогоор жилд 2.7 тн	Ажилчдын ахуйн хэрэглээнээс
2	Аюултай хог хаягдал	Принтерийн ашигласан картеж, өдрийн гэрэл, ашигласан зай хураагуур г.м	Урьдчилан тогтоох боломжгүй.	Оффис
3		Химийн бодис ба түүний сав баглаа боодлын хаягдал	Урьдчилан тогтоох боломжгүй.	Лаборатори

Зураг 10. “Архи, шар айргийн үйлдвэр төсөл”-ийн хогийн цэг

Төслийн үйл ажиллагааны явцад бий болох хог хаягдлыг ахуйн болон үйлдвэрлэлийн хог хаягдал хэмээн ангилж, тэдгээрийн менежментийг тус тусад нь нарийвчлан авч үзэв.

ХОЁР. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ ТАЛБАЙН ОРЧНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ТӨЛӨВ БАЙДАЛ

2.1. Цаг уур, уур амьсгалын үзүүлэлтүүд

Улаанбаатар хот орчим уур амьсгалын хуурайдуу сэрүүвтэр мужийн нэн хүйтэн дэд мужид хамрагдана. Агаарын чийгшил бага, хур тунадасны хуваарилалт жигд бус, зундаа их халж, өвөлдөө их хүйтрэх зэрэг эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай. Цас багатай удаан үргэлжлэх өвөл, богино зун, өдөр нь нэлээд халж, шөнө их хөрөх, агаарын чийг ба хур тунадас ихэнхдээ дутмаг байх зэрэг нь уур амьсгалын өвөрмөц нөхцөлийг буй болгодог.

УБ хот орчимд жилдээ 2791 цаг нар гийгүүлж энэ нь зуны саруудад их /250-300 цаг/, өвлийн саруудад бага /155- 200 цаг/ байна.

Дулаан хүйтний горим. Улаанбаатар хот орчинд агаарын температур жилийн дунджаар голын хөндий газраа $-0.8-2.5^{\circ}\text{C}$ хүйтэн байдаг нь сүүлийн 30 жилд үндсэндээ 0.8°C дулаарсан үзүүлэлт юм. Хамгийн хүйтэн 1 дүгээр сард УБ хотын төв хэсэгтээ $-20-21^{\circ}\text{C}$, хотын зах, голын хөндийн хэсэгт $-22-26^{\circ}\text{C}$ хүйтэн, хамгийн дулаан 7 дугаар сард хотын төвд дунджаар $16-17^{\circ}\text{C}$, зах зуслангийн орчимд $15-16^{\circ}\text{C}$ дулаан байна. Үнэмлэхүй хамгийн хүйтэн -49°C , хамгийн дулаан 38°C хүрдэг.

Хот орчимд салхины зонхилох чиглэл улирлын байдлаар хэлбэлзэх боловч үндсэндээ баруунаас зүүн чиглэл давамгайлж баруун, баруун хойноос 1-4 сард 12-27%-ийн давтагдалтай 3-5 м/с хурдтай, 7, 10 сард 17-25% давтагдалтай 4-5 м/с салхитай байна. Хотын зах ялангуяа голын хөндий орчимд салхины ноёлох чиглэл зүүн өмнөөс 1 сард 40%, 2-3 м/с хүчтэй байхад 4-10 сард баруун хойноос 20-25% давтагдалтай 6-10м/с салхи ноёлно. Хотын дотор өвлийн саруудад 0.8-0.9 м/с, хотын захад 1-2 м/с болж ихэвчлэн инверсийн дор намуун байх нь олонтоо ажиглагдана. Зарим хэсэгт өвлийн сарын 60-70%-д нам гүм байдаг нь хотын агаар, хөрсний бохирдох нэгэн хүчин зүйл болдог. Хот орчимд чийгийн хувьд манай орны хамгийн тохиромжтой дундаж хэмжээнд байдаг. Тухайлбал хот орчимд жилдээ 225-230мм хур тунадас ордоогийн 90-95% нь дулаан улиралд буюу ургамлын ургалтын хугацаанд орох ба үүний 60-75% нь зөвхөн зуны 3 сард /6-8 сард/ унана. Хур тунадасны өчүүхэн хэсэг болох 5-8% нь өвлийн улиралд цас хэлбэртэй орж дунджаар 5-10 см зузаан тогтвортой цасан бүрхүүл хот орчмын нутагт 11-3 сард хадгалагддаг. Улаанбаатарт ажиглагдсан бүх хүчтэй салхины 75.8% нь 15-18 м/с, 21.9% нь 19-22 м/с байна. Цасны хамгийн их зузаан 15 см хүрдэг ба цасан бүрхүүлтэй өдрийн тоо жилд дунджаар 68 хоног байна. Анхны цас 9-р сард орох ба 10-р сарын сүүл, 11-р сарын эхээр тогтвортой цасан бүрхүүл үүсч 5-р сарын дунд болон сүүл үеэс цасгүй болдог байна

Уур амьсгалын өөрчлөлт: Монгол Улсын нутаг дээрх цаг уурын өртөөдийн 1940-2020 оны хооронд тасралтгүй хийсэн ажиглалтын мэдээгээр газрын гадарга орчмын жилийн дундаж агаарын температур 1988 оноос эрчимтэй дулаарсан бөгөөд дулааралт 2.2°C/80 жил гэж гарсан байна. Энэхүү цаг уурын дулааралд байгаль цаг уурын өөрчлөлтөөс гадна хүний хүчин зүйлс тодорхой хэмжээгээр нөлөөлж байна.

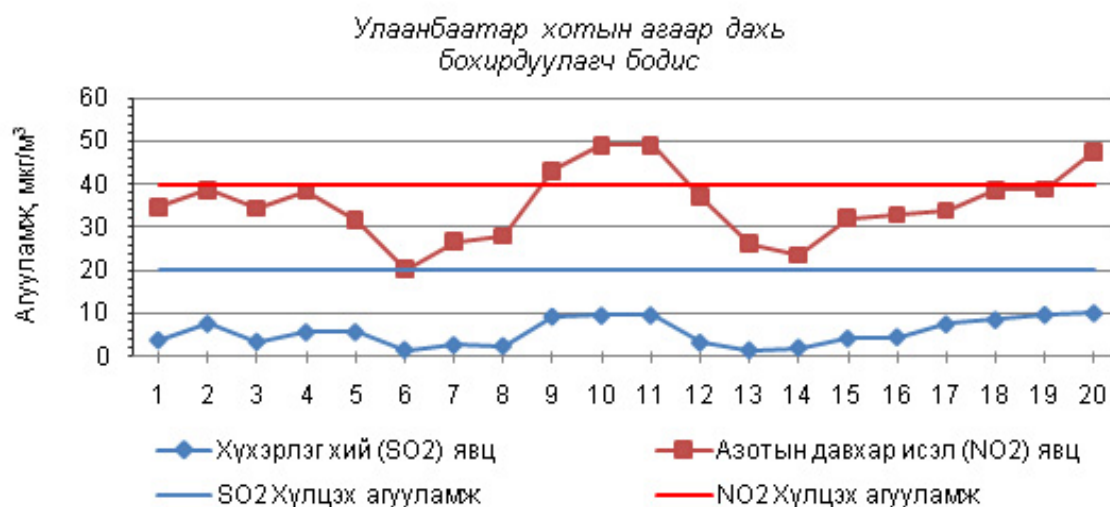
Монгол Улсын хүлэмжийн хийн ялгарлын хэмжээ 2014 оны байдлаар 35,5 сая.тн CO₂-экв буюу дэлхийн нийт хүлэмжийн хийн ялгарлын 0.1%-ийг эзэлж байна. 1990 онд хүлэмжийн хийн нийт ялгарал нь 22,879.03 мян.тн CO₂-экв. байсан бол зах зээлийн эдийн засагт шилжсэний дараах жилүүдийн (1990- 1998) эдийн засгийн уналтаас шалтгаалан хүлэмжийн хийн ялгарал 2002 онд хамгийн бага буюу 17,363.73 мян.тн CO₂-экв. болж буурч түүнээс хойших онуудад тогтмол өсөн 2014 онд 35,497.94 мян.тн CO₂-экв. хүрсэн байна. Монгол орны хүлэмжийн хийн нийт ялгарлыг салбар тус бүрээр авч үзвэл 1990 онд хөдөө аж ахуйн салбар нийт ялгарлын 50.63%, эрчим хүчний салбар 48.07%-ийг эзэлж байсан ба аж үйлдвэр, хог хаягдлын салбарууд 0.96%, 0.35% тус тус эзэлж байжээ. Харин 2014 онд энэхүү харьцаа бага зэрэг өөрчлөгдөж, хөдөө аж ахуйн салбар 50.93%, эрчим хүч 47.84% байсан бол аж үйлдвэр, хог хаягдлын салбарууд 0.65%, 0.57% болсон байна.

Уур амьсгалын өөрчлөлт, дулааралтаас болж газрын гадаргын ууршуулах чадвар нэмэгдэж байгаа, хур тунадасны ерөнхий бууралтын дээр зүс бороо орох давтагдал багасч, эрчимтэй аадар бороо орох тохиолдол ихсэж байгаа, дээрээс нь газрын хөрсөнд үзүүлэх техноген дарамт нэмэгдэж байгаа зэргээс хөрсний доройтол болж элс тоос салхинд хийсч шороон болон явган шороон шуурга шуурах, тоос шороо салхинд алс хол зайд зөөгдөх явдал идэвхжиж байна.

2.2. Агаарын чанар

Сүүлийн жилүүдэд хүн амын өсөлтийг дагаад авто машины тоо олширсон, мөн үйлдвэр, аж ахуйн олон газар шинээр буй болж хог хаягдал ихсэж хөрс, агаарын чанарт нөлөөлөл үзүүлэх болов. Энэхүү үйлдвэрийн талбай нь хатуу хучилттай талбайтай учир тоосжилт үүсэх нөлөөлөл үүсэхгүй.

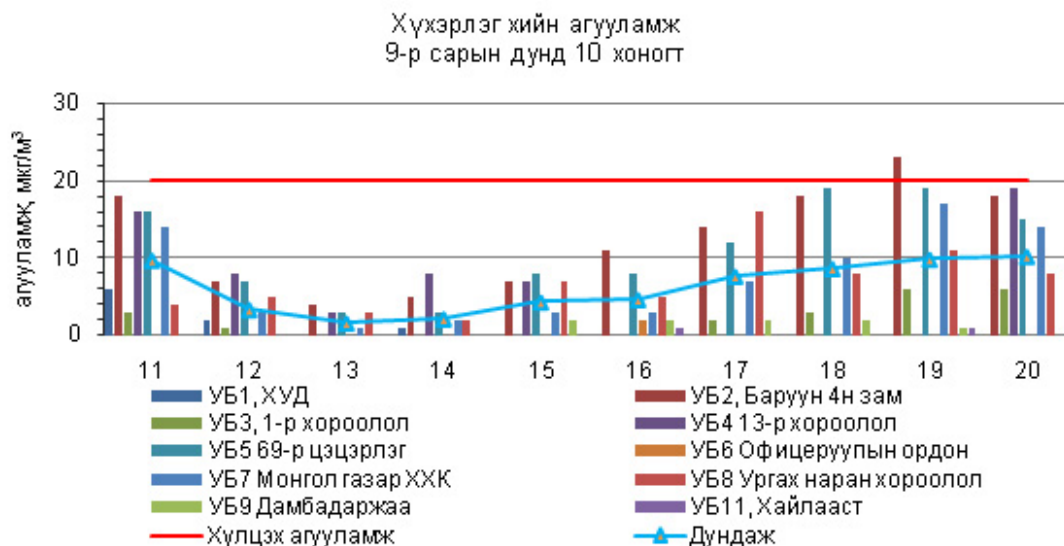
2023 оны Агаар дахь хүхэрлэг хий болон азотын давхар ислийн 9-р сарын дунд 10 хоногийн явцыг дараах зурагт үзүүлээ.

Зураг 11. Агаарыг бохирдуулагч бодис

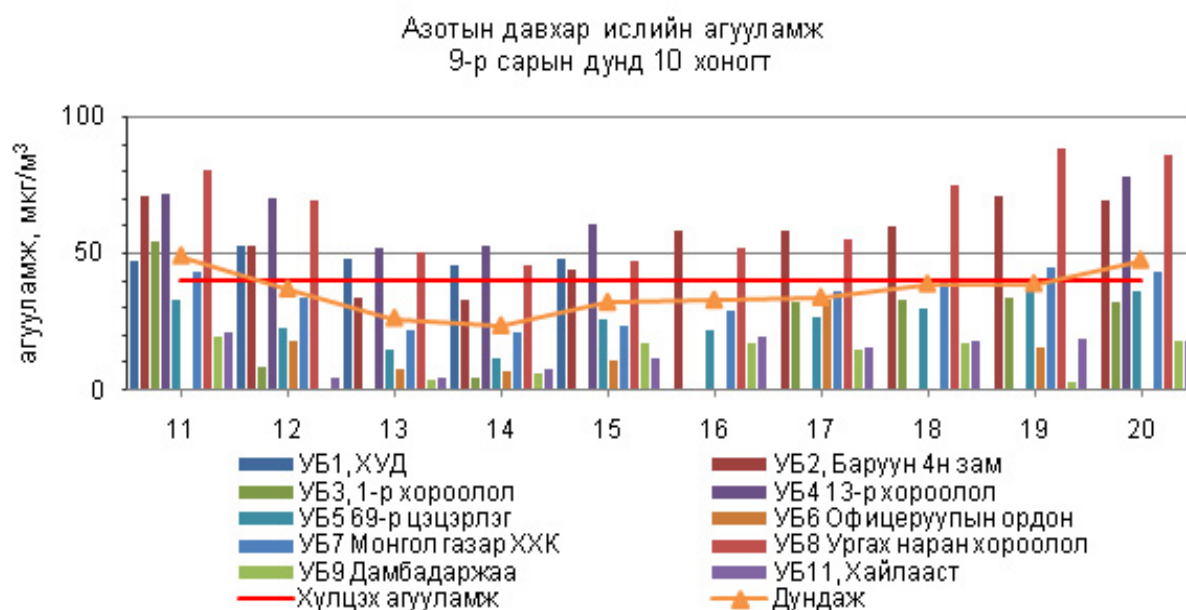
Сарын дунд 10 хоногийн агаарын чанарын шинжилгээний дүнг өмнөх 10 хоногийн дундаж дүнтэй харьцуулахад агаар дахь хүхэрлэг хий болон азотын давхар ислийн агууламж бага зэрэг нэмэгдсэн байна.

Хэмжилтийн дүнг үзүүлэлт болон харуул тус бүрээр дараах зургуудад харууллаа:

Зураг 12. Хүхэрлэг хийн агууламж

Агаар дахь хүхэрлэг хий (SO_2)-н 10 хоногийн дундаж агууламж $6 \text{ мкг}/\text{м}^3$, хамгийн их агууламж $23 \text{ мкг}/\text{м}^3$ -д (19-н Баруун 4н зам орчимд) хүрч, нийт 82 удаа хэмжилт хийснээс Агаарын чанарын стандарт дахь хүлцэх агууламж /цаашид ХА гэх/-аас 1 удаа буюу 1.2%-д давсан байна.

Зураг 13. Азотын давхар ислийн агууламж

Том ширхэгт тоосонцор (PM10)-н 10 хоногийн дундаж агууламж 121мкг/м^3 , хоногийн дундажийн хамгийн их агууламж 275мкг/м^3 -д (20-нд УБ5 100 айл орчимд ХА-аас 2.75 дахин их) хүрч нийт 39 удаагийн хэмжилт хийснээс 21 удаа буюу 53.8%-д ХА-с давсан байна. Нарийн ширхэгт тоосонцор (PM2.5)-г баруун 4н зам болон 13-р хороолол орчимд тус тус хэмжсэн ба 10 хоногийн дундаж агууламж 36мкг/м^3 , хоногийн дундажийн хамгийн их агууламж 54мкг/м^3 -д хүрч нийт 14 удаагийн хэмжилтээс 2 удаа буюу 14.3% ХА-с давсан бохирдолтой байлаа.

Зураг 14. Нүүрстөрөгчийн дутуу ислийн агууламж

Нүүрстөрөгчийн дутуу исэл (CO)-н дундаж агууламж 585мкг/м^3 , 8 цагийн дундажийн хамгийн их агууламж 1600мкг/м^3 -д хүрсэн ба нийт 156 удаагийн хэмжилтээс ХА-с давсан тохиолдол гараагүй.

Хотын бичил уур амьсгал бүрэлдэн тогтоход ихэнх эрдэмтдийн үзэж байгаагаар дараах хүчин зүйлс нөлөөлдөг байна

Үүнд:

- Барилгын янз бүрийн материал болох цемент, тоосго, шил, асфальт, болд төмөр зэргийн халах хөрөх жинж чанар байгалийн гадаргаас ялгаатай байдаг.
- Гудамж, барилга байгууламжийн хэлбэр дүрс ямар байгаагаас орчинтойгоо дулаан солилцоход гарах ялгаа.
- Үйлдвэрийн, тээвэр, дулаацуулга зэргээс ялгарах дулаан.
- Цас, борооны усны тусгай суваг шугамаар зайлуулснаас хотын дотор ууршилт буурч, хөрсний усны баланс өөрчлөгдөх.
- Хотын агаар дахь элдэв хольц нарнаас газарт тусах, газраас агаар мандалд туяарах дулааны хэмжээ, дулааны балансыг өөрчлөх зэрэг болно. Эдгээр хүчин зүйлсийн нөлөөгөөр хотын дотор бичил уур амьсгалын дараах онцлог илэрдэг.

Озон ОЗ: Агаарын бохирдлын эх үүсвэрүүдээс агаарт шууд хаягдаж байгаа бохирдуулах бодис (хүхэр, азотын ислүүд, нүүрс-устөрөгчид) нарны хэт ягаан туяаны нөлөөгөөр урвалд орсны улмаас гадарга орчмын озон үүсдэг ба халуун, хурц нартай өдрүүд үргэлжлэх зуны улиралд агаар дахь озоны агууламж ихэсдгээрээ бусад бохирдуулах бодисуудаас онцлог байдаг. Озон нь нүүрстөрөгчийн дутуу ислийн адилаар богино хугацаанд хүний эрүүл мэндэд ноцтой сөрөг нөлөөлөл учруулдаг бохирдуулах бодис юм Иймд агаарын чанарын стандартад богино хугацааны буюу 8 цагийн дунджийн хүлцэх агууламжийг заадаг. Озон ОЗ-ын 8 цагийн дундаж агууламж 2015 онд УБ-1 Мишээл экспо төвийн орчимд 2 удаа, УБ-4 13-р хороолол орчимд 2 удаа, УБ-5 100 айл орчимд 1 удаа, АББГ-2 Толгойт орчимд 22 удаа, АББГ-3 Зурагт орчимд 5 удаа, АББГ-4 Амгалан орчимд 1 удаа тус тус хүлцэх агууламжаас давсан бол 2016 онд УБ-4 13-р хороолол орчимд 1 удаа, АББГ-2 Толгойт орчимд 15 удаа, АББГ-3 Зурагт орчимд 32 удаа, АББГ-4 Амгалан орчимд 1 удаа тус тус хүлцэх агууламжаас давсан байна.

Үйлдвэрийн орчны агаарын чанар, дуу чимээний үнэлгээг хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн төвөөр 2018 онд хийлгэсэн. Үйлдвэрийн дотоод орчны агааржуулалт муу, чийглэг байсан байна. Зарим ажлын байр нь шуугиан, тоос, этилийн спирт, нүүрстөрөгчийн дутуу исэл зэрэг үзүүлэлтээр хөдөлмөрийн хортой нөхцөлийн 3.1, 3.2 зэрэгт үнэлэгдсэн.

2.3. Газрын гадарга, хэвлийн эвдрэл, бохирдлын өнөөгийн түвшин

Газрын гадаргын эвдрэл, бохирдлын өнөөгийн байдал нь төслийн үйл ажиллагаа явуулж байгаа хэсэг буюу эдэлбэр газрын хэмжээнд үүссэн гадаргын одоогийн эвдрэл, бохирдлоор тодорхойлогдоно. Үйлдвэрийн үйл ажиллагаа явуулж буй хэсгийн нийт ашиглалтын газар нь төв суурин газрын үйлдвэр, сургууль, гэр хороолол, үйлчилгээний байгууламж зэрэг байгаль орчин, газрын төлөв, чанарыг доройтуулдаг барилга объектуудтай зэргэлдээ оршдог. Энэ утгаараа төсөл хэрэгжих орчмын газрын гадарга техногений нөлөөнд орж нэлээд доройтсон.

2.4. Гадаргын болон гүний усан сан

Үйлдвэр байрлаж буй Хан-Уул дүүргийн 3-р хорооны энэхүү үйлдвэрийн бүсийн орчинд гадаргын ил задгай ус, гол, горхи байхгүй.

Төсөл хэрэгжих бүс нутгийн гидрогеологийн нөхцөлийн хувьд Туул голын хөндийн аллювийн гаралтай орчин үеийн (all.Q дөрөвдөгч) сэвсгэр хурдсан дахь уст үе давхаргад хамаарагдана. Уг сэвсгэр хурдасны бүрэлдэхүүнд голын мөлгөр бөөрөнхий хайр, хайрганцар, жижиг бул чулуу давамгайлсан байх бөгөөд харин элсэнцэрийн багавтар хольц ажиглагддаг.

2.5. Амьтны аймаг

Улаанбаатар хот нь Монгол орны амьтны аймгийн мужлалаар Хэнтийн тойрогт хамаардаг бөгөөд тайгын хамгийн өмнөд захын салбар уулст хамаарах тул тайга болон ойн бүсийн олон зүйл амьтдын тархац нутгийн өмнөд хил болдгоороо онцлогтой.

Улаанбаатар хотын 9 дүүргийн хэмжээнд 58 зүйл хөхтөн амьтан бүртгэгдсэн ба энэ нь Монгол орны хөхтөн амьтны зүйлийн бүрдлийн 40 гаруй хувийг эзэлж байна. Үүнийг багаар нь авч үзвэл: шавж идэштэн 5, гар далавчтан 5, туулай хэлбэртэн 5, мэрэгчтэн 22, мах идэштэн 14, туруутан 7 зүйл, эдгээрийг Дэлхийн Байгаль хамгаалах холбооны (IUCN) улаан дансны шалгуур үзүүлэлтээр үнэлбэл Олон улсын хэмжээнд Анхааралд өртөхөөргүй 86%, Ховордож болзошгүй 9%, Эмзэг 3%, Үнэлгээ хийгдээгүй 2% бол Бүс нутгийн хэмжээнд Анхааралд өртөхөөргүй 53%, Ховордож болзошгүй 12%, мөн Устаж болзошгүй 12%, Эмзэг 2%, Мэдээлэл дутмаг 15%, Үнэлгээ хийгдээгүй 5% байна.

Энэхүү төсөл хэрэгжиж буй талбай нь төв суурин газрын дунд хүний хөдөлгөөн ихтэй бүсэд байрлаж байгаа тул амьтны аймгийн хувьд цөөн зүйл тохиолдоно. Хогийн цэг болон үр тариан дээр хээрийн бор шувуу, тагтаа, хэрээ, жунгаа зэрэг шувууд, шавж цуглана. Үйлдвэрийн барилга байгууламжийн хөндий хана дээврийн хөндийд нийтлэг таарах сарьсан багваахай, сармаахай үүрлэж болно. Иймд дээрх амьтад үүрлэж, олширохоос сэргийлж хогийн цэг, үр тариаг бүрэн хучих, барилга байгууламжийн битүүмжлэлийг сайжруулах шаардлагатай.

Зураг 15. Хот суурин газар түгээмэл тархсан шувууд

ГУРАВ. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ

“Архи, шар айргийн үйлдвэр” төсөл орчмын нутаг дэвсгэрт учирч болзошгүй сөрөг нөлөөллүүдийг байгалийн хам бүрдлүүдтэй уялдуулан тодорхойлж хүснэгт 2.-д үзүүлэв.

Хүснэгт 5. Болзошгүй нөлөөлөл байгалийн хам бүрдэлтэй уялдах нь

№	Нөлөөлөл	Нөлөөллийн эх үүсвэр (үйл ажиллагаа)	Нөлөөллийн шинж чанар, өртөгдлийн байдал
<u>Нэг. Агаар орчин</u>			
1.	Тоосжилт	- Тээвэрлэлт (үйлчлүүлэгчид, ажилчид, ахуйн хэрэгцээний бүх төрлийн хангамж, түлш, хог хаягдал)	- Тухайн үйлдвэрийн орчинд хатуу хучилттай учир нөлөөлөл байхгүй
1.2	Дотоод шаталтын хөдөлгүүрийн хорт хий, угаа, угаар	- Түгээлтийн дизель 10 атомашин, ажилчдын 30 суудлын атомашин	- Зарцуулсан түлшний 15% нь шатаж, үлдсэн 85% нь агаар химийн нэгдэл хэлбэрээр тархдаг.
<u>Хоёр. Усан орчин</u>			
2.1	Усны нөөц хомсдох, бохирдох, хатуу болон шингэн хог хаягдал	- Ахуйн болон шатах тослох материалын хаягдал - Бохир ус дамжуулах хоолойн бүрэн бус байдал, химийн бодис бүхий хаягдал - Технологийн хэрэгцээнд 34056m ³ ус ашиглана.	- Ус сувгийн удирдах газартай гэрээ байгуулан усыг ашигладаг ба үр ашиггүй зарцуулахгүй байх, - Шууд бус байдлаар буюу хүний шингэн хаягдал, химийн химийн хаягдалаар усан орчин бохирдох - Хог хаягдал хур борооны усаар угаагдаж хөрсний ус бохирдуулна.
<u>Гурав. Хөрс</u>			
3.1	Элэгдэл, эвдрэл,	- Дагтарших, талхлагдах	-Хэмжээ хязгаарлагдмал -Түгээлтийн автомашинаар хөрсний физик, механик шинж чанар өөрчлөгдөж болно.
3.2	Бохирдол	- Хог хаягдал	-Агаарын бохирдол, хог хаягдал нь дам байдлаар хөрсийг бохирдуулна.
<u>Дөрөв. Ургамал бүрхэвч</u>			
4.1	Ургамлын талхлагдал	-Автомашин	-Хэмжээ хязгаарлагдмал
4.4	Талхлагдах	- Хүний хөл хөдөлгөөн, түгээлтийн автомашин	- Ургамлын төрөл зүйл устаж болно - Ургамлыг нөхөн сэргээхэд бэрхшээлтэй болж болно.
<u>Тав. Ан амьтан</u>			
5.1	Хордолт	- Шатах тослох материалын болон ахуйн хаягдал	-Хөрсөн дэх бичил биетэн, шавьж хорхой үрэгдэж болно. -түүхий эд болон хог хаягдал дээр амьтад цуглаж, халдварт өвчинд

			өртөх, дажуулах эрсдэлийг үүсгэнэ.
<u>Зургаа. Нийгэм эдийн засгийн орчин</u>			
6.1	Хүнсний эрүүл ахуй	- Эдийн засгийн чадавхи дээшилнэ	-Хүнсний нэр төрөл, чанар сайжрана
6.2	Үндсэн хөрөнгө	- Татварын эх үүсвэр	- Улсын төсөвт хувь нэмэр оруулах
6.3	Шинээр ажиллагсад авна	- Ажлын байр шинээр бий болно	- Иргэдийн ахуй амьдралд тус дөхөм үзүүлнэ.
	Ажлын байр	-Түгээлтийн дизель 10 атомашин, ажилчдын 30 суудлын автомашин -Дуу чимээ, доргио чичиргээ	- 06:00 аас 22:00 цагийн хооронд иргэдийн амгалан тайван байдлыг алдагдуулах

ДӨРӨВ. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн байгаль орчныг хамгаалах, зүй зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх, стратегийн үнэлгээний зөвлөмжийн хэрэгжилтийг хангах, нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, урьдчилан сэргийлэх, төсөл хэрэгжих орчинд бий болж болзошгүй сөрөг үр дагаврыг хянах, илрүүлэх үндсэн зорилго бүхий эрхзүйн баримт бичиг юм. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг “Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай” Монгол Улсын хууль, Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн сайдын 2014 оны 04 дүгээр сарын 10-ны өдрийн А/№117 дугаар тушаалын “Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ хийх аргачлал”, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10 дугаар сарын 29 –ний өдрийн А/618 тоот тушаалын хавсралт байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журмын дагуу, байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний үр дүнд тулгуурлан боловсруулав. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь: 1. Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө 2. Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрөөс бүрдэн

Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө Энэхүү байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө /БОМТ/ нь төлөвлөж буй төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчин, хүн амд үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллүүдээс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээнүүдийг шаардагдах хөрөнгө зардал, хугацаа, давтамж, баримтлах дүрэм журам, стандартуудын хамт нэгтгэн үзүүлж буй төслийг хэрэгжүүлэгч “Жем Интернэшнл ХХК” заавал хэрэгжүүлж, мөрдөж ажиллах ёстой баримт бичиг юм. Байгаль орчныг хамгаалах арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлыг холбогдох журам, ерөнхий үнэлгээгээр тавигдсан шаардлагын дагуу урьдчилсан байдлаар тодорхойлж тусгав. Эдгээр зардлууд нь байгаль орчныг хамгаалах ажлын шууд зардлууд бөгөөд түүнтэй холбогдон гарах бусад зураг төслийн буюу туслах чанарын ажлуудын зардал ороогүй. Төслийн төлөвлөлтөд өөрчлөлт оруулах бүрд төлөвлөгөөнд нэмэлт тодотгол хийлгэж байх шаардлагатай. Мөн энэхүү БОМТ-ний ихэнх хэсэг Байгаль орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөртэй нягт уялдах бөгөөд төслийн хэрэгжилтийн бүхий л хугацааны туршид газрын доорх ус, хөрсний чанар, ургамалжилт, амьтны аймагт гарч байгаа өөрчлөлтүүдийг тухай бүрт нь шинжилж, холбогдох арга хэмжээг жил бүрийн байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх төлөвлөгөөндөө тусган хэрэгжүүлж байх шаардлагатай

БОМТ-ний хэрэгжилтийн талаарх тухайн жилийн хяналт, үзлэгээр төсөл хэрэгжиж буй нутаг дэвсгэр, түүний ойр орчмын нутаг дэвсгэр дэх бүх сөрөг өөрчлөлтүүдэд дүгнэлт хийх ажлыг байгаль орчны хяналт шинжилгээний ажлын үр дүнгүүдэд үндэслэн хийх, БОХТ-ний биелэлтийг дүгнэхдээ жилийн хяналт, үзлэгээр төрийн захиргааны төв болон орон нутгийн байгууллагуудын холбогдох хяналтын байцаагч нар, ард иргэдээс тавих шаардлага, хүсэлтийг хэрхэн хангасныг мөн авч үзэх ёстой. БОМТ-ний биелэлтийн үр дүнгийн жил бүрийн тайланг тухайн оны 11 сарын 1-ний дотор БОАЖЯ-нд ирүүлж, орон нутгийн засаг захиргааны байгууллага, нутгийн оршин суугчдад танилцуулж, тэднээр хэлэлцүүлэх ажлыг зохион байгуулах шаардлагатай. **Тухайн жилийн БОМТ хэрэгжүүлэх нийт зардалд урьдчилсан байдлаар 2 тэрбум 53сая 900 мянган төгрөг төсөвлөв.**

Хүснэгт 6. БОМТ-ийн зардлын задаргаа

№	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	2025 оны зардал, мян.төг
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	4.900.0
3	Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	
4	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	2.000.0
5	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	2.000.0
6	БОМТ-г хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулах	2.000.045.000
7	БОМТ-н хэрэгжилтийг тайлагнах	
	Нийт	2.000.053.900

ТАВ. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛӨӨС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ, БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Хэрэгжүүлэх зардал, мян.төг	Хамрах хүрээ, Хариуцах эзэн	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
Агаарын чанар					
Авто машины хөдөлгөөн ихэссэнээс агаар, агаар дахь тоосны хэмжээ, CO, SO ₂ , NO ₂ ихсэх, үйлчлүүлэгч, байгууллагын үйлчилгээний автомашины шатах тослох материалын ууршилт, утаа, тортог, хорт хий агаарт дэгдэж агаар орчинг бохирдуулах	Авто машины яндангаас гарах утааны бохирдуулагч зөвшөөрсөн норм хэмжээнээс хэтэрсэн тохиолдолд зориулалтын шүүлтүүр тавих, солих,	100.0*10=1.000.0	Үйлдвэрийн орчинд, ХАБЭА инженер	2025 1,7-р сард	Агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэм хэмжээ. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 5480:2014 Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 4585:2016
Ахуйн хог хаягдлын сав, бохир ус дамжуулах хоолой болон бохир ус цуглуулах хэсэг, үйлдвэр оффис хоорондын битүүмжлэл муу байснаас үнэрийн бохирдол үүсэж болно.	Хогийг ангилан ялгах боломжтой битүү нэг цэгийг байгуулах-800.0 Эвгүй үнэр, мөн тоосжилтыг бууруулах зорилгоор оффис дотор мөнхрөө болон бусад цэцэг, гадаад талбайд саванд жижиг жимсний мод нэмж тарих	Жимсний мод суулгац-250*10=2500.0 Цикас болон бусад цэцэг, ваар-120.0*10=1200.0 	Үйлдвэрийн орчинд, ХАБЭА инженер	2025 6-р сард	Агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэм хэмжээ. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 5480:2014

**“Жем интернэшнл” ХХК-ийн “Архи, шар айргийн үйлдвэр төсөл”-ийн
Байгаль орчны тенезментийн төлөвлөгөө. 2025 он**

		 			
Хөрс болон ургамлан бүрхэвч					
Машин техникийн нөлөөгөөр буюу түгээлтийн үед олон салаа зам гаргах, тос тослох материал асгах, хог хаягдлыг ил задгай хаях, хурд хэтрүүлж тоосжилт үүсгэх зэргээр ургамал талхлагдах, хөрсийг элэгдэл эвдрэлд оруулах	Цөлжилтөөс урьдчилан сэргийлэх буюу хөрсөн бүрхэвч эвдрэхээс сэргийлж, сургалт сурталчилгаа хийх	Тараах материал-100.0	ХАБЭА инженер	2025 1-р сараас эхлэн сар бүр	Газрын тухай хуулийн 50 –р зүйл 50.1.1 дэх заалт. “Байгаль орчныг хамгаалах тухай” хууль: Зүйл 25-2;
Үерийн усаар үйлдвэрийн талбай угаагдаж үйлдвэрийн хог хаягдал, шатах тослох материалаар хөрсөн бүрхэвч	Далан, хамгаалалт, ус зайлуулах суваг зэргийг иж бүрэн хийх шаардлагатай. Ингэснээр гадаргын	-ҮА зардалд	Байгууллагын удирдлага ХАБЭА инженер	2025 10-р сард	Монгол улсын барилгын норм ба дүрэм

**“Жем интернэшнл” ХХК-ийн “Архи, шар айргийн үйлдвэр төсөл”-ийн
Байгаль орчны тенезментийн төлөвлөгөө.**

2025 он

бохирдох аюул байгаа тул суваг шуудуу татах	ус хөрсөн бүрхэвч бохирдохоос урьдчилан сэргийлнэ.				
Гадаргын болон гүний ус					
Бохир ус дамжуулах шугам хоолойн найдвартай ажиллагааг шалгаж, газрын доорх болон гадаргын усанд нөлөөлөхөөс сэргийлэх	Засвар үйлчилгээ, үзлэгийг тогтмол хийх	- ҮА зардалд	ХАБЭА инженер Үйлдвэрийн дарга	2025 1-р сараас эхлэн сар бүр	“Усны тухай” хуулийн 33-р зүйл 33.1.14 ”Газар доорх усыг бохирдлоос хамгаалах” MNS 3342:1982.
Тоолуурын заалтын дагуу ус ашигласаны төлбөрийг тогтмол төлж байх	Цэвэр усны ашиглалт багасна. Зөв зохистой ашиглана.	- ҮА зардалд	Байгууллагын удирдлага	2025 1-р сараас эхлэн сар бүр	“Усны тухай” хуулийн 33-р зүйл 33.1.14
Ажлын байрны аюулгүй байдал, эрүүл ахуй					
Үйлдвэрийн дотоод орчны чийглэг, дуу чимээ, тоос, этилийн спирт, нүүрстөрөгчийн дутуу исэл, цэвэрлэгээний химийн бодис зэргээс ажилчид хордох	Агааржуулалтын системийг сайжруулах, хамгаалах хувцас хэрэгслийг нормын дагуу олгох	- ҮА зардалд	Байгууллагын удирдлага ХАБЭА инженер	2025 1-р сараас эхлэн сар бүр	ХАБЭА тухай хууль
Болзошгүй осол, саатал, техник технологийн шугам сүлжээний гэмтэл, галын гэнэтийн аюул үүсэх	Эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамруулах, хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны дүрмийг мөрдөж байгаа эсэхэд хяналт тавих	- ҮА зардалд	ХАБЭА инженер	2025 онд	ХАБЭА тухай хууль
Цар тахалын үед ажилчид болон бараа бүтээгдэхүүний гадаргуугаар халдвар тархах	“Түр тусгаарлах өрөө” бэлтгэх, хүний гарын оролцоогүй ариутгах, шалгах төхөөрөмж суурилуулах, анхан шатны тусламж үзүүлэх хайрцаг, хувийн хамгаалах	- ҮА зардалд	ХАБЭА инженер	2025 онд	Эрүүл мэндийн тухай хууль Гамшгаас хамгаалах тухай хууль

**“Жем интернэшнл” ХХК-ийн “Архи, шар айргийн үйлдвэр төсөл”-ийн
Байгаль орчны тенежментийн төлөвлөгөө. 2025 он**

	хувцас хэрэгслийн нөөц бүрдүүлэх, бэлэн байдлыг хангах шаардлагатай.				
	Нийт: 4900.0				

ЗУРГАА. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

БОМТ-ний биелэлтийн жил бүрийн тайланг тухайн оны 11-р сарын 1-ний дотор Нийслэлийн Байгаль орчны газарт хүргүүлэн, хорооны оршин суугчдад танилцуулж, хэлэлцүүлэх ажлыг зохион байгуулах шаардлагатай.

Үйл ажиллагаандаа технологийн сахилга батыг чанд баримталж, аваар осолгүй ажиллах талаар байнга анхаарал тавихыг үйлдвэрийн дарга болон технологийн мэргэжилтэнгүүд хариуцан ажиллана. Доорх ажлуудыг компанийн захирал тушаал гаргаж баталгаажуулна.

Хүснэгт 7. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

№	Хийгдэх ажил	Урьдчилан тооцсон төсөв, хуваарь, мян.төг	Холбогдох хууль, дүрэм, журам, стандарт
1	Байгаль орчныг хамгаалах талаар сургалтыг жилд нэг удаа зохион байгуулах, холбогдох дүүргийн байгаль орчны мэргэжилтэн, байгаль хамгаалагч нартай харилцан холбоотой ажиллах	5.000.0	Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 31.1.6 БОНБУ тухай хууль
2	Төсөл хэрэгжих хугацаанд байгаль орчны хамгаалах зорилгоор архи, пивоны савыг үнэлж, аж ахуй нэгж, иргэдээс буцаан татах зорилгоор Монгол улсын хэмжээнд архи, пиво, ундаа, усны шил авдаг автомат машин байршуулах	14.650.0	Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 31.1.6 Дотоод зохион байгуулалт
3	Архины ойролцоогоор 3 сая шилийг 600 төгрөгөөр буцаан авна.	2.000.000.000	
4	Шилэн лонхыг цэвэрлэх ариутгах, бутлах, савлах тоног төхөөрөмж бүхий үйлдвэрийг судлах, цаашид орон нутагт үйлдвэрүүдийг үе шаттай байгуулах	1.350.0	Хог хаягдлын тухай хуулийн 10 дугаар зүйл
5	Байгаль орчны аудит хийлгэх, өргөтгөл хийсэн тохиолдолд үнэлгээний тайланд тодотгол хийлгэх	4.000.0	Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль
6	Туул голын сав дагуу их цэвэрлэгээ зохион байгуулах, оролцсон иргэдийг урамшуулах, цуглуулсан	14.000.0	Хог хаягдлын тухай хуулийн 10 дугаар зүйл

**“Жем интернэшнл” ХХК-ийн “Архи, шар айргийн үйлдвэр төсөл”-ийн
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө.**

2025 он

	хогийг худалдан авах, анхааруулах тэмдэглэгээ байршуулах		
7	Халдваргүйжүүлэлт, шавж устгал, мэрэгч устгал хийлгэх	5.000.0	Хувийн мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх MNS5161;2002
8	Байгаль орчин аялал жуулчлалын яаманд дараагийн жилийн БОМТөлөвлөгөөг хянуулах, хэлэлцүүлэх, батлуулах	12 сарын 1- ний дотор	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам
9	Нийслэлийн байгаль орчны газарт БОМТ, биелэлтийн тайланг танилцуулж, дүгнүүлэх	11 сарын 1- ний дотор	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам
10	Ус, цахилгааны хэмнэлт хийх, хяналтыг сайжруулах, шинэ санаа болон дадлыг хэвшүүлэх зорилгоор сарын аян зохион байгуулах	1.000.0	байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль
	Нийт	2.000.045.000.0	

**ДОЛОО. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ
ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Төслийн талбай болон түүний нөлөөллийн бүсэд ямар нэгэн түүх соёлын дурсгалт зүйл ба археологийн олдвортой газар байхгүй. Төслийн хэрэгжилтийн явцад ямарваа нэгэн түүх соёлын дурсгалт зүйл олдох үед холбогдох хууль тогтоомжид заасны дагуу засаг захиргааны байгууллага болон холбогдох байгууллага болох ШУА-ийн Түүхийн хүрээлэнд даруй мэдэгдэж төслийн үйл ажиллагааг түр хугацаагаар зогсооно.

НАЙМ. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хог хаяглын ангилал, Болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Хог хаягдлын талаар хийгдэх ажлууд	Хамрах хүрээ, Хариуцах эзэн	Зарцуулагд ах зардал мян.төг	Дагаж мөрдөх журам, арга аргачлал	Хугацаа
Хуванцар сав, цаасан хаягдал	Хаягдал хогийг дахин ашиглах	ХАБЭА ажилтан	-	Хог хаягдлын тухай хууль	Ажилчидад хүнсний сав хайрцагийг өгөх
Дахин ашиглах боломжтой хатуу хог хаягдал нийт ойролцоогоор	Гадаах хог хаягдлын савыг бүрэн тусгаарлах		2.000.0		Хаягдал цаас байгууллагад нийлүүлэх, утас: 96685858

**“Жем интернэшнл” ХХК-ийн “Архи, шар айргийн үйлдвэр төсөл”-ийн
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө.**

2025 он

мөн 3 тн/жилд гарна					
Хүний эрүүл мэндэд нөлөөлнө. Үүнд: Сүрьеэ, гэдэсний халдварт өвчин, боом, татран зэрэг өвчин тархах нөхцөл бүрдэнэ.	Хатуу хог хаягдлыг ангилан 2 догч түүхий эд авах газарт хүргэх. Жишээ нь аккумулятор, хуруу зай, машины дугуй, хуванцар сав	ХАБЭА ажилтан	-	Хог хаягдлын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга	Гэрээ байгуулсан байх. Үүнд: Авто машины дугуйг резинэн хавтан үйлдвэрлэдэг компанид өгөх. www.mongolrubber.mn

**ЕС. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН
ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСЭД ОРШИН
СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ**

БОМТ-г хэлэлцүүлэх оролцогч талууд	Тайлагнах хэлэлцүүлэх хэлбэр	Агуулга	Хугацаа	Хэлэлцүүлгээр санал авах чиглэл	Зохион байгуулах газар
Хорооны иргэд	Хороны иргэдийн төлөөлөлийг үйлдвэрийн талбайд хүлээн авах	Төслийн үйл ажиллагаа болон байгаль орчныг хамгаалах, сөрөг нөлөөллийг бууруулах чиглэлээр хийгдэж буй ажил	Жилд 1 удаа	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах талаар санал авах, шинэлэг санал, санаачлага	Компанийн байранд

АРАВ. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр (ОХШХ) “Жем Интернэшнл” ХХК-ийн ХУД-н 3-р хорооны нутагт хэрэгжих “Архи, шар айрагны үйлдвэр” төсөл нь байгаль орчин, хүний амьдрах орчинд хэрхэн нөлөөлж байгаа, үзүүлж буй нөлөөлөл нь зөвшөөрөгдөх хязгаарт байгаа эсэхийг хянах үзүүлэлтүүдийг тодорхойлж, хэмжих, шинжлэх арга, стандарт, хяналт хийх байршил, давтамж зэргийг бүхэлд нь тусгасан юм. ОХШХ нь БОМТ-тэйгээ нягт уялдсан бөгөөд байгаль орчныг хамгаалахаар авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээний үр дүнг илэрхийлж, уг авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээ үр ашигтай байгаа эсэхэд үнэлэлт дүгнэлт өгөх, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээг тусгалаа. Байгаль орчныг хамгаалах тухай, Байгаль орчинд нөлөлөх байдлын үнэлгээний тухай, Монгол Улсын хуулиудын дагуу батлагдсан арга, аргачлалаар, итгэмжлэгдсэн тоног төхөөрөмжөөр байгаль орчны хяналт шинжилгээний ажлыг явуулна. Тухайн жилд хийсэн хяналт шинжилгээний үр дүнгүүдийг жил бүрийн 11 дугаар сарын 01-ний дотор холбогдох төрийн захиргааны төв байгууллага /Байгаль орчин аялал жуулчлалын яам /-д хүргүүлэн хянуулж, дараа оныхоо төлөвлөгөөг батлуулж ажиллана. Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрийг бүрэн хэрэгжүүлэх, батлагдсан арга, аргачлалаар дээжлэлт, хэмжилт хийх, холбогдох нарийвчлал, тохиргоог хангасан багаж тоног төхөөрөмжөөр шинжилгээг хийлгэх, үр дүнг шаардагдах нэгжийн системээр гаргах зэрэг бүхий л үйл ажиллагааг “Жем Интернэшнл” ХХК хариуцах болно.

**“Жем интернэшнл” ХХК-ийн “Архи, шар айргийн үйлдвэр төсөл”-ийн
Байгаль орчны тенезментийн төлөвлөгөө. 2025 он**

Хүснэгт 8. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	Байршил	Давтамж	Хяналт шинжилгээний ажлын хэмжээ	Нэгжийн өртөг	Нийт зардал	Баримтлах стандарт аргачлал
Агаарын чанар							
Агаарын бохирдлын цэгэн эх үүсвэр болох агаарын чанарын бүх үзүүлэлтээр хянах /жишээ нь PM 10, TSP, SO ₂ , NO ₂ , CO г.м/	Мг/м ³	Үйлдвэрийн орчинд	Жилд 1	Агаарын бохирдлын цэгэн эх үүсвэрийг хяналтын хэмжих горимоор хийх	200*2	400.0	Дээжлэхдээ MNS 4585:1998, MNS:3384:1982 MNS:4048:1988–г баримтлах
Ажлын байрны агаарын найрлага, тоосжилт чийгшил, дуу чимээг хэмжих арга хэмжээ авах	Мг/м ³	Ажлын байранд	Жилд 1	Ажлын байранд эрүүл ахуйн хэмжилт шинжилгээ хийх	200	200.0	MNS(ISO) 4227:2002 MNS 5585:2008 агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэмжээ техникийн шаардлага MNS 5002:2000
Хөрс							
Хөрсний бохирдол, ялзмагийн агууламж, рН, давсжилт, чийгшил, NO ₃ -N, P ₂ O ₅ , K ₂ O, рН, нийт азот, нийт фосфор	%, dS/m, мг/100г, см,	Хогийн цэг	Жилд 1	Хөрсний хяналт шинжилгээг хөрсний дээж авах стандартыг баримтлан авах	Агрохими- 200, хүнд метал-400	600.0	MNS:3297:1991 “Ариун цэврийн тухай” хууль:7-р зүйл: 7.4, 7.5 MNS 3473:1983 MNS 3297:1991 MNS 4288:1995
Усан орчин							
Гэдэсний бүлгийн нян, салмонел, Кальци, магни, аммони, нийт төмөр гм	Мг/л м ³	Ундны усны эх үүсвэрт	Жилд нэг удаа	Ахуйн болон технологийн хэрэглээний усанд тохирох эсэхийг шалгах	500.0	500.0	MNS 9308:1998 MNS 19250:2017 MNS 4496:1997
Усны ерөнхий шинжилгээ	Мг/л м ³	Бохир усанд	Жилд нэг удаа	Дахин цэвэршүүлэх, шүүх шаардлагатай эсэхийг хянах	300.0	300.0	MNS (ISO) 4867:1999 Усны чанар. Дээжийг боловсруулах, хадгалах зөвлөмж
Байгаль орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрт зарцуулах /урьдчилсан байдлаар/ тооцсон зардал					2.000.0		

